

riktning hafva varit så godt som utan resultat, och jag måste åt framtida undersökningar lämna att mera positivt besvara frågan. I ett eller kanske två fall kan ett efterbildande af andra träsnitt påvisas, hvarom mera längre fram vid beskrifningen af Solna och Tolfta kyrkor. För öfrigt — att målarna haft mönster att gå efter, är säkert, men dessa behöfva icke varit tryckta som *Biblia pauperum*, utan kunna ju, som Kornerup antagit¹, hafva bestått i teckningar i mindre skala. Ja, jag skulle hålla för troligt, att det i hvarje verkstad fanns någon sorts 'handbok' med bårder och figurer, hvilken kunde tjäna till ledning bredvid den blott inlärdade traditionen. Då som nu hade väl målarna sina skizzböcker, där de kopierade hvad de under resor på olika håll iakttagit och funno användbart för sina ändamål.

Angående Upplandsmålarnes förhållande till det dem förelagda eller af dem antagna mönstret, den xylograferade *Biblia pauperum*, anmärka vi till en början, att det varit ganska fritt. Att återge ens en större del af densamma var omöjligt; man måste inskränka sig till ett rätt begränsadt urval, och detta i synnerhet som åtskilliga andra ting jämväl borde framställas. I koret skulle sålunda finnas bilder af treenigheten (»nådstolen»), af evangelisterna eller deras symboler, af kyrkofäderna och gärna äfven ett par till jungfru Marias förhärlikande. Flera moment af Kristi lidandes historia eller af hans

bibliothek uti München, hvilket besitter en stor skatt af blockböcker, har jag till Sverige fått låna jämte exemplar af *Biblia pauperum* och *Ars moriendi*, om hvilken senare mera under Solna kyrkas målningar, äfven ett af *Ars memorandi*, men däraf blott kunnat konstatera att denna icke haft någon betydelse i detta fall och icke kunnat hafva det, då dess illustrationer blott bestå af ett slags hieroglyfer till stöd för minnet. — I de ofvannämnda bibliografiska arbetena och speciellt i Dutuits *Manuel* förekomma en mängd upplysningar och facsimiler, men jag har icke påträffat något, som kunnat ge vägledning i detta fall.

¹ *Kirkehistoriske Samlinger* 4 R. Bd 5: 152.